

Eduskunta Sivistysvaliokunta

VNS 6/2017 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osa: Jaettu ymmärrys työn murroksesta

Valtioneuvoston kanslian laatimassa selonteossa etsitään vastauksia laajoihin työn tekemisen tulevaisuutta luotaaviin kysymyksiin. Selonteko tuottaa tietoa työn muutoksen merkityksestä sekä siitä, miten Suomi voi menestyksekkäästi sopeutua muutokseen ja tarttua sen tuomiin uusiin mahdollisuuksiin.

Vapaa Sivistystyö ry:n mielestä selonteossa tiedostetaan hyvin se, että kyse ei ole nopeasta siirtymästä aivan uudenlaiseen työn tulevaisuuteen vaan pitkän aikavälin murroksesta, jossa työn maailma on nykyistä moninaisempi, pirstoutuneempi ja epävarmempi.

Työ ei maailmasta katoa, mutta työpaikkoja ei ole enää entiseen malliin. Työ ja palkka voivat koostua monista, pienistäkin osasista. Talouskasvua voi syntyä myös ilman työtä. Työ ja työttömyys tuleekin määritellä uudelleen ja talouskasvua ja työllisyyttä kuvaavat indikaattorit pitää uudistaa.

Työn muutos haastaa hyvinvointiyhteiskunnan perustan. Ihmisten perustoimeentulo ja tulontasausmekanismit tulee ajatella ja organisoida uudella tavalla. Selonteossa todetaan yksiselitteisesti, että on kehitettävä uusi ratkaisu toimeentulon ja turvan takaamiseksi ihmisille.

Tekniikan ja tekoälyn kehitys siirtävät entistä enemmän työtä ihmisiltä koneille. Työn sisällöt, reunaehdot ja tavoitteet muuttuvat. Tiedon merkitys kasvaa kaikessa työssä ja työn merkityksellisyys nousee keskiöön. Tulevaisuus on kone- ja ihmistyön yhä syvemmässä ja saumattomammassa yhteistoiminnassa, verkostomaisessa vuorovaikutuksessa ja ongelmien ratkaisussa.

Työn muutos koskettaa myös organisaatioita. Organisaatiot ja työn käytännöt liikkuvat pysyvistä hierarkioista kohti väliaikaisia ja mobiileja mekanismeja. Siirrytään kohti monimuotoista, itseohjautuvaa ja monitilaista työtä. Organisaatioiden odotetaan olevan jatkuvasti oppivia, innovoivia, joustavia, liikkuvia ja verkostoituvia.

Koulutuksen on perinteisesti nähty tuottavan varmimmin työpaikan. Vapaa Sivistystyö ry kiinnittää päättäjien vakavan huomion siihen, että tämä kytkentä murtuu. Nuorilla on vakavat ja perustellut epäilyt siitä, että koulutus ei takaa tulevaisuudessa varmaa työpaikkaa, sosiaalista nousua ja hyvää elintasoa. Jos nuorten usko koulutukseen horjuu, suomalainen yhteiskunta ja talous kärsivät, koska Suomen tulevaisuus on korkeassa osaamisessa ja ihmisten motivaatiossa kouluttautua.

Työn muutos pakottaa luomaan järjestelyt, joilla ihmiset voivat päivittää ja lisätä osaamistaan koko työuran ajan. Opiskelusta tulee osa työtä. Tulevaisuuden osaamistarpeet keskittyvät ei-kognitiivisiin taitoihin, kuten kykyyn oppia uutta, hallita omaa ajankäyttöä, johtaa itseään, tunnistaa oleellinen sekä ajatella kriittisesti ja joustavasti. Osaamisen arvo syntyy vuorovaikutuksessa, jossa ihminen on osaava ja muuttuva toimija erilaisten yhteisöjen jäsenenä. Koulutusjärjestelmän tulee tukea joustavia ja yksilöllisiä opiskelupolkuja.

Vapaa sivistystyö tarjoaa jo nyt yksilöllisiä ja joustavia koulutus- ja oppimispolkuja. Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on kyky ja mahdollisuus reagoida nopeastikin toimintaympäristön ja osaamistarpeiden muutokseen. Julkisen vallan kannattaa käyttää tämä mahdollisuus maksimaalisesti hyödyksi. Vapaa sivistystyö kannattaa kytkeä nykyistä tiiviimmäksi osaksi suomalaista koulutus- ja osaamisjärjestelmää.

Vapaa Sivistystyö ry kiinnittää huomiota myös siihen, että tulevaisuuden työn ja työpaikkojen oletetaan olevan henkisesti entistä kuormittavampia. Siksi ihmisten jaksamiseen pitää kiinnittää suurta huomiota. Tarvitaan keinoja, että ihmiset voivat tehdä mielekästä työtä ja elää hyvää elämää epävarmuuksien värittämässä maailmassa. Työn vastapainoksi tarvitaan henkisesti virkistäviä, kehittäviä ja kiinnostavia toimintoja. Vapaan sivistystyön oppilaitokset tarjoavat monia tällaisia opinto- ja toimintakokonaisuuksia.

Vapaa Sivistystyö ry näkee, että pirstoutuneiden ja katkonaisten elämänkulkujen maailmaan liittyy kasvava syrjäytymisen riski. Kun Suomessa on perinteisesti kiinnitytty yhteiskuntaan työn kautta, tulevaisuudessa ihmiset kiinnittyvät jaettujen tavoitteiden ja merkityksellisen tekemisen kautta. Siksi epävarmuudet tulee minimoida ja monenlaiset kiinnittymisen mahdollisuudet taata. Omaehtoiset opinnot vapaan sivistystyön oppilaitoksissa tuottavat juuri tällaisia kiinnittymisiä ja ehkäisevät syrjäytymistä ja ihmisyhteisöistä irtautumista. Ihmiset voivat olla osallisina ja täysivaltaisina kansalaisina heitä voimauttavissa yhteisöissä.

Helsingissä 12.10.2017

Vapaa Sivistystyö ry

Hallitus
psta

Aaro Harju
puheenjohtaja